إذا ما علا المرء رام العلى ويقنع بالدون من كان دونا

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله العليم الحكيم حق حمده، والصلوة
والسلام على سيدنا محمد رسوله وعبده
وعلى من سار على نهجه القويم المبين،
من الصحابة والتابعين، والعلماء العاملين،
ومن تبعهم باحسان الى يوم الدين

اما بعد شمام ابو حنیفه رحمه الله دیگن بیوک
علماءلار دین حکایه لاری وه اولادلر بیلگی سیره
لری سوزلیدیک، ماڭا بیزی فقهه مسئله لار
دین دوست راق دور یقملق راق دور

چونکی ئولار ئاشو قەۋمنىڭ ئەدەب ۋە
ئەخلاقلىرى دور ۋە ئونىڭدە دليل ئايەت
لىرى الله تعالى نىڭ كىتابىدىن ﴿أُولئِكَ
الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِه﴾
ۋە الله سبحانه وتعالى نىڭ سوزى
﴿لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِم عِبْرَةٌ لِأُولِي الأَلْبَابِ﴾

مالك ابن دينار دين روايت قىلىندور
﴿حكايە جەننەت نىڭ سوغالىرىدور﴾ ۋە يىنا بىرىش
ئەيتىدو ﴿حكايەلەرنى تولا سوزلەگلا ﴿ئولار
شكسىز گە ۋقەھرلەردور ۋە كوبوچى ئولار رشيدە
ئالەھدە يىگانەگە ۋقەھرلەر بار﴾

ئلم بلم ئگەلەش وە ئوقوب يتشب چقش ئوچون

ئولماءلارنڭ شو بلم يولدا ئوچرغان موشەققەت

جەۋرى جاپالرى ھەققدە مليون دن برى

«تاق كوڭول نسل ئوغوللارگە، نسل ئولوغ

ئاتالاردن سوۋغات قلنغان بر باغلام

گول دەستە»

رَضِيتُ مِنَ الدُّنيا بِقُوتٍ يُقِيمُنِي

فَلا أَبْتَغِي مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا فَضْلا

وَلَسْتُ أَرُومُ القُوتَ إِلَّا لِأَنَّهُ

يُعِينُ عَلَى عِلْمٍ أَرُدُّ بِهِ جَهْلًا

Th Fi Sa Su للحافظ ابي بكر بن السني MEMO NO.

DATE /

فَمَا هٰذِهِ الدُّنيا بِطيِّبِ نَعيمِهَا

لأَيْسَرَ مَا في العِلمِ مِنْ نُكْتَةٍ عِدْلا

دۇنيادىن بىلىمنى ئىستىلىغۇدەك ئۇزۇق قارارنى بولدۇم

ھېچ قاچان ئۇنىڭدىن ئارتۇقنى تەلەپ قىلمايمەن

ئۇزۇقلۇقنى قەست قىلماسمەن، مەگەر ئۇشۇنىڭ ئۈچۈنكى ئو

ئالىم بىلىمگە يارىدەم بېرىدۇ، مەن ئۇنىڭ بىلەن جاھىل نادان

لىقتا رەددىيە قىلىمەن

ئۆزۈڭنىڭ بارچە پاكىزە نىيەتلىرى بىلەن

مۇشۇ جاھان ئالىم بىلىمدىن ئىزدە ئاددى

ئالىمى مەسىلىگە تەرك كىلىمەن

سعد بن التفتازاني متوفى بسمرقند ٧٩٣ رحمه الله

إذا خاض في بحر التفكر خاطري

على درة من معضلات المطالب

حقرت ملوك الأرض في نيل ما حووا

ونلت المنى بالكتب لا بالكتائب

سعد نڭ شعري: وقتيكه مېنڭ خاتيرم

پكر تيلىشى نڭ دېڭيزيده شونغوسا،

مقصه تلارنڭ موشكول مسئله لېريدن

گوهرنى سوزوب تاپقانده، تووەن سانيدىم زمين

پادشاهلرنى ييققان وه توپليغان نرسيگه

يېتمكته، وه يېتتيم ئارزويوما تالارگه، باتالىيون

بىلان ئىشماس، كىتاب لار بىلان بە ئىشىم؟

ۋە بۇ ھەقىقەت راست سۆزلىدى ۋە مەغزىلىك
سۆز قىلدى ۋە بايان قىلدى
بىلىم نىڭ لەززىتى ھەر كىمنى ئالىيلىق تەخت
نىڭ لەززىتىدىن ئۈستۈن دور ۋە دانا
يوكسە ئۇنى ئىگەرنە بىسىدىن سۆز قىلدى
ئۇنىڭ يەنى ئىلىم دانا ئادەمنىڭ تو ۋە ئىدە «
زىمى نىڭ شاھلىرىنى ۋە پادىشاھلىقىنى كۆردى
ئۇنىڭ ئۈچۈن دور ئۇنىڭ ياخشىلىقى «بىلىم نىڭ ئىگىلىكى
شىمانىچە ئىگىسى بولدى ۋە شىمانىچە بىلىم ۋە ئۇنىڭ كىتاب
لىرى قىممەت، بەھالىق بولدى

ئىلىم بىلىم ئېلىش ئوقۇش يولىدا سەپەرلىرىمىز،

قىلغان ئۇزۇن ئۇزۇن سەپەرلەردە ۋە قاتتىق جاپا

مۇشەققەتلەر مۇشۇ ئۈممەت ئۈممىتى مۇھەممەدىيەنىڭ

خۇسۇسىيەتلىرىدىن دۇر ۋە ئىسلام دىن ئىلگىرى

ئەل ئىچىدە بونداق ئۇزۇن سەپەرلەرنىڭ

مىسالى كۆرۈلمىگەن ئىكەن

شۇ صفحەلەردە كۆرۈدۈككى؛ بىلىم ھاسىل قىلىش

يولىدىكى سەپەرنىڭ شۇنچە مۇشەققەتلىك سەپەر

بولۇپ، ئۇ سەپەرگە پەقەت ماسلىشالىغان بەسەۋر سا

تاقەتلىك تۇمشۇقلىرى ئۈزۈلۈپ قالىدۇ

ئۇ سەپەرنىڭ ئالدىدا ئەرلەرنىڭ ئۇلۇغلىرى

ئىسرادەلىرى ھەسرەت جاپادۇر، ۋە ئىلىم

نىڭ سەپەرلىرى ئىبتىدا ئۇشتۇمتۇت —

ئالدىدا باتۇرلاردىن باشقىسى ۋە ئەگەر جىپ
بىلىم يولىدا ئۇلۇغلۇققا ئۇچراپ قالىسىز،
بىلىم ئىلىش قەستى ئۆتكۈر بولغان بىلىملەر زېرىكتى
ى تىشقان، ئىلىم بىلىمگە ئىنتايىن قىزىققۇچى،
ھورۇنلۇقتا، بوشاڭلىققا باش ئەگمەيدىغان
كىشىلەردىن باشقىسى بىلىم ئىگە جاپا مۇشەققەت
قىيىنچىلىقلىرىدىن ئاتلاپ ئۆتۈشكە سەۋرى
تاقەت قىلالمايدۇ، خوجامىز عَلِي رَضِي
اللّٰه عنه (مَنْ أَطَاعَ التَّوانِي ضَيَّعَ الحُقُوقَ)
دىگەن، بوشاڭلىق ئەزمىلىكتە قالغان كىشى
ئۆزىنىڭ ھوقوقلىرىنى يوقىتىدۇ ۋە تىدۇر
يوقۇتۇۋېتىدۇ — دىگەن
ئىلىم ئۆگىنىشچىلەر سىرتتىن موھتاجلىق - يوقسۇزلۇق

قا، ۋە يېنابىر قىسىم ئاچ-يالىڭاچ لىققا ۋە يېنابىر قىسىم
توسالغۇ-دەۋانلار، ھادىسات لارغا ئۇچرايدۇ
يولۇقىدۇ

شۇ سەھىپىلەردىن كۆزىتالىمىزدەك كۆرمەكتىمىز
تولۇق-ئاتالى مەقسەتلەر جەزمەن قىيىنچىلىقلار
قاتتىق يامان كۆرۈلىدىغان ھادىسەلەرگە
باغلىق بولىدۇ ۋە كەلگۈسى دەۋانلار بىلەن
قايلىدىغان بولۇپ، مۇشەققەت ۋە قىيىنچىلىق
لاردىن ياسالغان كەۋرۈكدىن باشقىسى
بىلەن ئۇ دەۋانلاردىن ئۆتكىلى بولمايدۇ
ۋە تىرىشچانلىق ۋە مۇشەققەتسىز توگەلمىسە ئۇلۇغ
لىشىدىن باشقانىسى بىلەن ئۇ-ئاتالى نىشان

لارنىڭ بىپايان چۆللىرىدىن كېزىپ
ئۆتكىلى بولمايدۇ

ئىسلام ھەنىف چە زەمىن ھەر ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن
بىلىمگە پۇرسەت تەييارلاپ بەردى
ئىلىم ئىزدەپ ئوقۇشنى ھەر زامان
ئىبادەت مەتلەب بەلگىلىدى
ۋە ئوقۇشنى تەكالىف شەرئىيە ئىلىدى
قاتارىدا چىڭ بېكىتتى، بىلىم
ئىزدەپ ئوقۇش، ھەر مۇسۇلمان ئەرگە ۋە ئايالغا
فەرز دۇر) ۋە بىلىم ئۆگىنىشنى
ئىبادەتتىن ئارتۇقلىقى ھەم

بیلیم ئوگوتوشنی ھەقسیز بویرلدی

ھەمازرلیق قیلیشی تاگلادش؛ ۋە خاھە

لیغان کیشیگە ئاسیریب یەتکوزوشنی

شریئەتالەشتوردی

چونکی ئوگوتوش ۋە ئوگونوش ئیشلیری

کوپ ئەھوالدا ھەقسیز مەدشروع بولدی

مەسجیتلاردا اللە تعالی نیڭ ئویلیری

بولوب: ئوگونوش ۋە ئوگوتوشنیڭ

قارارگاھی بولدی

عن انس ابن مالك رضي الله عنه

قال- قال رسول الله صلى الله عليه

وسلم:

انما مَثَلُ العُلَمَاء فى الارض

كمثل النجوم فى السماء يُهتدى

بها فى ظلمات البر والبحر

فاذا انطمست النجوم اوشك ان

تضل الهُداة

ان مثل العالم فى البلد كمثل عين عذبة

فى البلد

مثل العُلماء مثل الماء العذب الجارى

لولا العلم لفسد عمل الناس

رسول الله صلّی الله علیه وسلّم ئه یتتی

زمین دیکی ئولیماءلار بێکه ته مسسلی، ئاسمان

دیکی یولدوزلار بێکه ته مسسلیگه ئوخشاشدور

یولدوزلار بیلەن، قورو قلوقتا، دێنگیزلار دا قارانغو

لوقلار دا یول تاپیلیدور، یولدوزلار

ئوچسه، یولچیلار تێنتیرەپ قالیدۇ.

ئولیماءلار بێکه ته مسسلی؛ تاتلیق تیتیش سووغا

ئوخشاشدور

جىرا - چاي كەنتلىك يەئقۇب ھاجىم
ئوغلى مەھەممەت ئىلى ھەزرىتىم تەخمىنەن
1947- يىللىرىدىن 1952- يىللارغىچە
كېرىيە قالوق - ئاخۇن ھاجىمنىڭ مەدرە
سەسىدىكى مۇدەررىس روزى
ئاخۇنۇمدىن دەرس ئوقۇشقان قالوق مەدرىسە
دە ۸ دەرس ئوقۇغلى - جىرا ناھىيە
دىن يېشى بىر نەچچە دەرس ئوقۇشقا
مەشغۇللۇق قىلىدۇ.
ئۇ يېنە شۇ چاغلاردا جىرادىن -
كېرىيەگە 2 - 3 - كۈن چاپالىق

ھاردىم تالدىم دىمەي مىنگىشى

دەۋاملا شۇتۇرغانىدا بارغىلى

بولاتتى

شۇنىڭ بىلەن قالوق مەدرىسەدە

دىكى ئوقوش قارارىغا كېلىپ روزى

ئاخونۇم نىڭ ھوزورىدە دەرس

ئوقويدو

كېيىنچە خەمسەنى جەنجىيالى شۇ مەدرىسىگە

ئوقوغىلى باردىم ۋە ھەم سەرۇ دىن باشلاپ

ئوقودۇم

ئۇھە زەتىم شۇكونلاردە مەن نى خىيالچا

بېشىقەدەم ئىكەن ئۇ شەرھى جامى

شەرھى موللا ئوقۇيدىكەن
شۇ مەدرىسىدە 2-3-يىلدەك بىللە
تۇرۇپ ئىستىقامەت قىلدۇق
شۇ چاغلاردا تالىپلارنىڭ پىشە
قەدەملىرى ۋە غوللۇق قىسمى جىرا
لىق تالىپلار ئىكەن شۇ دەۋردە
تالىپلار بىر بىرسىنى چاقىرىشتا، بىر بىرگە
گەپ قىلىشتا. نامىنى ئوتتىماي ھەزرىتىم
دېيىشىدىكەن، بىر بىرسىنى ھەزرىتىم دەپ
ئاتىشىدىكەن بۇ ئىش ئۇرۇپ ئادەت بولۇپ
ئارقاپ سىڭىپ كەتكەن ئادەت ئىكەن
مەزكۇر يىللاردا يېمەكلىك ئوزۇقلۇقنى

ئۆز يورتى – ئاتائانىسىدىن توشۇپ ئايرىلىپ

يەر ئەجنەبى تۇرمۇشىدىن ھېچ غەم غۇسسە

باشىمىزدىن ئۆتمىگەن ئىشكەن

وَمَا أَنَا أَحْفَظُ أَنْفَاسِي مِنْ أَنْ

يَضِيعَ مِنْهَا نَفَسٌ فِي غَيْرِ فَائِدَةٍ ،

محمد على خەلىفىتىم گويا مۇنداق دەيدۇ: تىنىق لىرىمدىن بىر تىنىق

تىنىق بىكار زائىيە بولمىسۇن دەپ كە تەمسىكىدىكەن تىنىق لىرىمنى ساق

لىماقتامەن

فَإِنْ بَلَغَ هَمَّتِي مُرَادَهُ ، وَإِلَّا

فَنِيَّةُ الْمُؤْمِنِ أَبْلَغُ مِنْ عَمَلِهِ

ئەگەر نىيىتىم نىشانىم ئۆز مورادىغە

يەتسە، نىھايىتى ياخشى ۋە ئەگەر يەتمىسە

مۆمىن نىڭ نىيىتى نىشانىسى، ئۇ نىڭ

ئىش ھەركىتىدىن ئۈستۈن دۇر

محمدعلی خان لغتم ته خمیسه 3 ذی الحجہ ییل لیر

دىنى بىلىم ئېلىشتا ئىشتىياق باغلاپ

ئەشقە رگە چىقىشقا - سەپەرگە ئاتلىنىش

قارارىغا كەلدۇ

شۇ دەۋر دىكى مۇسۇلمانلار نىڭ

دىكى ھەسسىياتى ۋە سۇبيېكتىپ نىڭ تىلىكى

ۋە ھەربىر ئوبيېكتنىڭ ئىرادىسى، ئۆزىنىڭ زەربىدە

لىرىنى دىنى ئۆلىماء ۋە موللا ئالىم تالىپ

تەربىيەلەش ئۈچۈن ئوقۇتۇشقا، ۋە ئەۋلادلار

نىڭ مۇ دىنى عالىم بولۇپ يېتىشىپ چىقىشقا

قاتتىق زەۋقى شەۋقى ۋە ھەۋەسى تىلىكى ئىدى

ئارتۇق زىيادە لىكى دىن ئىبارەت دۇر

يۇقارقى ئالىملارنىڭ ئۆرنىكى ئىلھامى ئاستىدا،

كۆز ئالدىدا تۇرغان ئۇزۇن يوللۇق سەپەرنىڭ

جاپالىق تىنچىلىق لىرى، يول ئازاۋى

گۆر ئازاۋى، ھەسرىتى چارچاش ئۇنى

سەپەرگە ئاتلىنىش ئىرادە سىدىن توسالمايدۇ

ۋە ياندۇرالمايدۇ.

شۇ چاغلاردا خوتەن بىلەن قەشقەر
ئارىلىقى بىر ئايلىق مۇساپە ئىدى
ھازىرقىدەك قاتناش ۋاسىتىلىرى ئەسلا
بولمىغاچ شۇ كۈنلەردە ئاتلىقلار —
قەشقەرگە چىقىدىغانلار ۋە نىدەلەر بىلەن
ھەمراھلىشىپ قەشقەرگە، پىيادە يالاڭ
ئاياق مېڭىپ چىقىش ئۆرپ ئادەت ئىدى
خەلقىمىز قەشقەرگە شۇنداق پىيادە يالاڭ
ئاياق مېڭىپ نۇرغۇن زىيارەت جاپا —
مۇشەققەت تارتىپ مىڭ بىر قىيىن شارائىت
دا قەشقەرگە قەدەم بېسىپ چىقىدۇ ۋە
تەخمىنەن 53 نچى يىلى قەشقەر خانلىق مەدرىسىگە
ئورۇنلىشىدۇ.

مۇدەررىس شەمس مەۋلىۋى داموللام
ھۇزۇرىدە ئىستىقامەت قىلدۇر
بىراق كۈندىلىك تۇرمۇش مەئىشەت غەمى
باش قاتۇرۇدۇ بىئارام قىلدۇر

2 كىچى يىللاردىن ئىلگىرىدە رەھبەر مەدرىسە
مەكتەپ، قارىخانە، مەسجىدلار ئېچىپ ثواب
يەرلىرى چارۋاماللىرى، سودا دۇكانلىرى
كېرىم مەنبەلىرى بولغان ئىكەن
تالىپلارنىڭ مۇئا خواننىدىلىك يەرلىرى
تۈزۈلگەن كېرىم مەنبەلىرى بولغانلىقتىن
مۇدەررىسلار، تالىپلار، يارانلار كۈندە
لىك تۇرمۇش مەئىشەت غەمىدىن خاتىر
جەم ھالدا ٢٥ دەرس ئوقۇتۇش، ٢٥ دەرس ئوقۇش

خىزمىتى بىلەن بىمالال مۇشغۇللۇق قىلغان
ئىكەن

25 كېچە ئايلىدە دەرس كېيىن ئىشۇ قاپ - خانەندىلىك
يەرلەر، مەدرىس - مەكتەپلەر يېڭىچە كىرىپ
كىرىشتى مەدرىسەلەرنى پۈتۈنلەي تاقىلىپ كەتتىدور
مۇدەررىس ۋە تالىپ يارانلار تۇرمۇش مەشەققەت
دىن قىيىنلىدى
ئاش نان غېمى تارتىش بىئارام قىلدى
يالغۇز تالىپ يارانلار ئەمەس قەشقەر شەھىرىنى
نامراتلىق قاپلىدى
ئۇلار ئىسكىلات، تۇقۇماچىلىق، كارخانالار
دا كۈندىلىك مەردىكارچىلىق قىلىشقا مەجبۇر
بولۇدۇ ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگەنلىرىم گۈزەل نەشە

تالىپ يارانلارنىڭ موخەممەت ئىشتۇرنىمىز
ئىشكىلات توقامچىلىق يابىركا كارخاندا
بولۇپ ھەربىر كۈنلۈك ئىش ھەققىمىز ئابىر كۈن
ئىككى موجىن دورا بىر كۈن ئىشلىسەك بىر كۈن
ئىككى موجىن گە ئىگە بولاتتۇق

مۇھەممەد ئەلى ئاخۇن خەلپىتىم ئەتتىگەندە بىر دەم
ئاخشامدا بىر دەم ئەبكەشلىك قىلاتتۇر
شۇنداق قىلىپ يەرىم كۈندەك ئەبكەشلىك بىلەن
مەشغۇل بولاتتۇر

بولاق باشىدىن ئەبكەشتە سۇ ـ توشۇپ
ئۆي ـ ئۆيگە سۇ يەتكۈزۈپ بىرىش بىلەن
مەشغۇل بولۇدۇ ۋە بۇ ئىش ئۇنىڭغا ئادەت
كەسىپ بولۇپ قالدى

DATE / /

ئۇ ۋاقىتتا ھازىرقىدەك بۇ نىگىل جىلغا ك
يوق، ياغاچتىن ياسالغان سۇغا بار
- ئۇ - سوغا - ئۇزۇن ئېغىز - ھەم بېشەپ
ھەم كىلە كېسىز بولوپ، سوۋو - توشوشقا
قولاي ييسىز، ئوشۇ ئوستەڭگە بولاق
باشى تېگى يەر يشە كىلى - قەشقەر ئىشە ھەر ئىلى
خىلى بەرى يەتتى، ئوشىما تالقتىكى بولاق
بولغاچ تېگى سوۋو - غاتى كوتۈرۈپ ئېلىپ كېتىش
لىك قىلماق ئىھايانى جاپالىق ئېغىر مەشەققەت
موشە قىقە تالىك ئەمگەك ئىدى
موشو جاپالىق كەسىپ بىلەن شۇغۇللىنىشتى
قامداپ خاتالىق مەدرىسىدە ئىستقامەتلىك
تۈزجىل دە ۋاملاشتۇرۇدۇ

سەلەف سالىھىينلەردىن قېپ قالغان مەشھۇر
سۆز بار ئىكەن «ئاچارچىلىقنى ئۆتكۈزمىگىچە
كىشى بىلىم ئىگىلەش لەززىتىنى تاپالمايدۇ»
تۇرمۇش مۇشەققىتىدە ئىشچى غېرىبچىلىك
ئىشچى ئاچارچىلىق ئىگىلەش ئۆمۈر كۆلپەت
لىكلەردە ئىلىملىرى قىستاپ، بېسىپ
كەلگەن بولسىمۇ، ئىلىم بىلىم ئىگىلەشتىن
ئاچارچىلىقنى ئۆتكۈزدۈرۈدۇ - تويغۇز
مايدۇ
يەھيا ئىبن كەسىر ئېيتىدۇ «لا يستطاع العلم
براحة الجسم» ئىلىم بىلىم ئىگىلەش ھوزۇر بىلەن
ۋە ئىشتىياقى ھەم غېرىبچىلىق ۋە مۇشەق
قەتلەرنى كەتكۈزىدۇ يارىتىلىدۇ

بەلكى خوشال قىلىپ تەسەللى بېرەتتى ۋە

شۇنىڭ بىلەن كۆڭلىدىن تەپچۈرەپ ئۇرغۇپ

چىققان ئىمان ھىدايەت نۇرلىرى تەسكىن ۋەقار

بىلەن تىپ تىنچ علم تحصيل قىلىش ئۈچۈن

ئىستىقامەت قىلىشقا سەپەرۋەر قىلدى ۋە

شۇنداق كۈنلەرنى ئايلارغا، ئايلارنى يىللارغا ئۇلاپ

بۇ يولدىكى تۈرلۈك رىيازەت جاپا مۇشەققەتلەرنى

ئۇنتۇغان ھالدا اصول الدين واصول

الفقه واصول حديث قاتارلىق دەرسلىك

لەرنى ئوقۇش يولىدا ئىستىقامەتلەرگە مە

مەشغۇل قىلدى

مَنْ طَلَبَ العِلْمَ بِالفَاقَةِ وَرِثَ الفَهْمَ

لا يُدْرَكُ العِلْمُ إلا بِالصَّبْرِ عَلَى الذُّلِّ

دېسنى بىلىملارنى ئوقوش ئوگونوش جەھەتتە

پقىرچىلىق نامراتلىق سىنىك جاپا موشەققەت

لىرىگە قاتتىق سەۋر تاقەت قىلىپ

ئوقوشنى داۋاملاشتوروپ غەيرەت

بىلەن ئىستىقامەت قىلىشقا ئاتقان

تۇرمۇش دېمەك پېقىرچىلىق تاتلىق قورۇق

سېرىق تاللىق ئاچارچىلىق ئىشلىك دەرد ئەلەم

لەرگە سەبىر داشلىق تەبەسسۇم دىلىك بىلەن

سەۋرى تاقەت تىلەپ دەرس ئوقۇشمۇ

نەھايىتى كۆڭۈللۈك ئۆتۈپ ئوقۇشقا ئىدا

تەخمىنەن 8 ئايلىق يىلى 11 – سىنىپ 11 – ئىچى كۈنى

بىخەت قا – قارشى ، تەشقىر باشقارما

دىن قولغا ئېلىندى ۋە ئىشقىلاتقا

قارشى جىنايە ئىچى دېيە ئەيىبلەندى

تشوشنىڭ سىلەن قولغا ئېلىنىپ تۈرمىگە قامىلىدو
قارا ئۆيگە سولاپ قويۇپ سوراققا تارتىلىدو
بالادىن ئاپەت جەبىر ۋە مۇسىبەت بىختسىزلىك
لاردا ئۇچرايدو، تۈرلۈك قورقۇنۇش
قىيىن قىستاقلار بىلەن ئازاپلىنىدو
قارا ئۆيگە ئىككى-ئۈچ يىل سولاپ قويغان
دىن كېيىن چىقىرىپ باشقارما
ئىچىدە پارچە پۇرات تۈرلۈك ئەمگەككە
سالىدو

باشقارما - دىكتاتورا - ئىنىڭ قالتىس باشقۇ
رىدىغان قورغان تۈرمە .

بۇ جايدا ئىككى قايغۇلۇق ئاچارچىلىق
كۈنلەردە دەھشەتلىك چۆيىلنى
باشتىن كۆچۈرۈدۇر

تۇرما- زىندان- جەلگە- ئەنگلىك مەنسۇر-
ئادەملەر ئىلگىرى ئىرادىسىن بەسسىپىدىغان ئىمتىھان
مەيدانى

ئاھ قاراڭغۇ زىندان ؛ ئاھ زۇلمەتلىك قورغان

ھەي سۆيۈملۈك ھەم قەدىرلىك ئارامى جان
قەيەرگە كەتتىڭ قەيەرگە قاچتىڭ كۆرەلمىدىم ھېچ مەكان
شۇنچە ئىزدەپ شۇنچە قىدىرىپ تاپالمىدۇق ھېچ قاچان
شۇنچە سېغىنىپ شۇنچە بىتاقەتلىق شۇنچە تالىقتى ئارام

5 كه بجا يىلى محمد على خلفتم بىلەن سىبر دىلو —

سىبرگە سىزىپ بەرگەن ئۇرنىچە كىشىلەرگە جازا —

كىسىلىم كىسىلدۇر

شو چاغلاردا هوكوم كەسكەن سىبر دىلودىكى

ئادەم لارنى جوۋلى يىغدان ئىجىپ غە لەقلى

توبلاپ جوك بيغلن ئحيپ خه لتق

عمامه سسگه ئائلتپ ئامه ئالدسدا

كسسم - هوكوم بى ئلادن قىلاتتى

لاديكن - ببراق خه لپستم گرجشلغان

دبلو - ئنزيدىكى گونهكار - لارنى

باشقارماشجيدىكى كىجمك ببرئش

خانىگه توبلاپ ئولتورغوزوپ

جوك لسرىمزغا 20 بيل - 12 بيل -

10 - بيل - 8 بيل - 5 بيل

هوكوم ئلادىن قىلادى خه لفتم گه 9 بيل

لتق ئامانى جازاسى هوكوم قىلدو

DATE / /

شۇ چاغدا بوئۇش خانادا دېلو دىگى

گوناھكار دېس ئىدىيىلانغان ئۇيغۇر

ئادەمدىن ئۈچ تۆت كادىردىن

باشقا بىر ئادەم يوق ئىدى، خەلق ئاممە

سىدىن ھىچ كىم يوق ئىدى

سۈكۈت - جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرمەكتە

قاراڭغو مودهش زىندان ئىچىدە

يورۇقلوق كۆرمەسدى كۈندۈز كېچىدە

يۈرەكتە ھەسرەت پىغان قاينىغان

تاماق ئورنىغا زەھەر چاينىغان

قايغو ئەلەمگە يۈرەكلەر تولغان

ھەسرەتگە تاغو-توزلار يىغلىغان

ئاھ سىرداشىم- ئاھ قېرىنداشىم

سىنىماقتا باغرىم يىغلايدو جانىم

قەيەردە سەن بوگون كۆيۈمچان قېرىنداشىم

شئىرىم قايغوغا پاتتى سەنسىز باشىم

کسسم کسسپ سبرنه چچپ کورن ثوتکاندکاکن

په یزاوات ناهیه دلکی قارا قتچین مه

یدانغه، قه شته ر باشقا رما دین یونکاپ

ثوتکوزوپ بیر یدور

بومه یدان سبزلارنی تاقشوروپ ثالغان

دین کین، ثوز شتوه لمکیدیکی تاتالمش

كامادوڭ ئۆيە ترشتگە تەقسيم قىلىپ يوتكاپ

بېرىدو كامادوڭ ئەترىتتى بىزلار ىما قارغىلش

عبد الحليم مخدوم حاجىم عبد رشت قارىم نىمدت خان

كىتابچى يعقوب قارىم محمد على خلفتىم صدر الدىن

مخدوم كىمنە سالىھجان قارىم قاتارلىق لارىما

باشقا باشقا ئەترىت يعنى كىچىك گورۇپپا

لارگە تەقسيم لىدى محمد على خلفتىم نى

تورتىنچى قورالىق ئەترىت يعنى كىچىك گورۇپپا

غا تەقسيم لىدى — كامادوڭ ئەترىتىنى

تورتىنچى جوڭگو ۋىدىپ تاتالىدىغان بولوپ

بوئەترىت بېرپا قىلدى، بە رئىچىپ كىنكە بىلدىغان

بېرپا قىلدى، ترىلغو قىلىدىغان، ئىش

قايناپ تېشىپ كەتكەن چاي شەكلى

مۇھەممەدئەلى خەلپىتىم بويىچە رەھبەرىمىز گۈل ئەمگەكچى
قىلغاندىن كېيىن ئاكتىپ ئىلغار ئەمگەكچى
قىلىنغانلار قاتارىغا ئۆتۈپ قالدۇ

مەھسۇلاتنى ئاشۇرۇش تۈزۈم بولۇپ ئارام ئېلىش
دەم ئېلىش يوق ئىكەن
تورما- جانىڭنى قىينايدۇ، قېنىڭنى شورايدۇ
ياش ئادەمنى قېرىتىدۇ
مەلۇم ئادەمنى كۆرسەڭ كۆزۈڭ بىلەن قاراساڭ بـ
بايىقى مەلۇم ئادەمنى بىر نەچچە كۈندىن كېيىن كۆزۈڭ بىلەن
كۆرسەڭ ئۇ ئاق ساقال

ئاھ ئەسلىسەم تىترەيدۇ تېنىم

ئاھ ئەستە دەپ ئاغرىيدۇ باشىم

تاڭ ئاتار - ئۆز - ئۆزى نۇرلى يورۇغلۇقنى ئاتار

تۇرمادىكلارگە ئىشلار مەھنەت بىلان مۇشەققەت

ئەمگەك يىنە ئەمگەك تىنارغا يوق پۇرسەت

چۈش بىلان تەڭ قوزغىلار يىڭى ھەركەت

چۈشتە يىڭى جاپا ۋە مەھنەت

كەچتە پاسسىپلارغا پىسەنت بىلان تىل ئاھانەت

ھاردۇق ئالدۇق دەپ بەدەن قىلۇر شىكايەت

ئاھ ئۇردۇپ نالە قىلۇر سوقاپ - يۈرەكلەر

ۋاي جان دەپ سىقراپ ئاغرىدۇ باش ئۇستىخان

تەكلىكتىن زار زار قاقشايدۇ شېرىن جان

جان جگرنګ ئیچ باغرنګ زرده گوشت بولوپ توۇلغونار
روحی جاننګ هایاتنګ تاقت سیزلنیپ بوغولار
درمانسیزلنیپ ئازاپ لسنار
تاقتنګ تاق بولوپ قیلسنار

محمد علی خرلغنتم تورمسدا یغلادی قاقشادی مینګ بیر جایا
دا ا 2 ییل نی ئوتکوزگندین کین ۋییللق
قاماق مود دتنی توشودو
شوینګ بلان 68 ینجی ییلی تورمادین قویود

قويۇپ بېرىلگەن بولودور

شوھامان قاراقچىن مەيدانغە تەۋە
سىدىكى ئاتالمىش بېكىتى ھايات مەيدانىغا
يوتكەپ ئورۇنلاشتورولودو

بېكىتى ھايات مەيدانى نىڭ تورمادىن
بۇ رەقەمى: ھەر بىر كىشىگە ھەر ئايدا ئابھالاپ
ياخشى دېسە بەھالانغانلاردا 18 كوندىن
پول بىرىدو، ۋە ھەم كادىرلاردىن
روخسەت ئالغاندىن كىن 3- 4—
ئايدا بىر قىتىم بازارغا كىرىشكە روخسەت
بېرىلىدو
بومەيدانغا 2 ۋيل 27 كى تۇرۇپ ئەمگەك قىلىدو

ئەمگەك ئۈستىلىرىدە موڭە ۋە ئارماق
كۆڭۈل كىشىلەر بارلىقى ئۆزلىسە پەيداش
سوھبەتداشلىرىمىز بىلەن موڭۇشا
تىتوق، محمد عملى خەلقىتىم ئىشلە ئارقاسىدىن
غايىۋانە قىلىشقان سوزلىرىدە پەقەت
ياخشى تەدرىب تەۋسىيىنى ئاڭلاپ يىتتىم
بىر ئىشىغىز يامان گەپ سوزنى ئاڭلىمىغان
ئىدىم
يامان گەپ سوزنى ئاڭلاش ئۇيپا قىتما
تورسوز موندا ق گەپ لىرنى ئاڭلاپ
قالدىتىتىم داۋادەم ئىشلەك ئۈستىخوانلىرىنى
پارچىلاپ چاقىشقان ئۆتكۈر بىدەنى خودى.

ئۆتكەن مەرۋايىت دۇر يارقىراپ —
چاقنىغان ئۆتكەن مەرۋايىت پارچىلىرى
سىلكە چاقناپ چاچرىغان پارچىلىرىنى
كۆرۈنسە خالاس دېسە غەيرەت قىلاتتىم

تەخمىنەن ٥ ھۇنجا يىللىق بىزاۋات
تارا قىچىت مەيدانىدىن — مارال
ۋە شىر تەۋەلىگى دىگى چاكشوبىشكى
ھايات مەيدانىغا يۆتكەپ ئۆتكۈزۈپ
سىرھىدۇر

ماراللو ۷ شغہ یوتکہ لگہ نلار محمد علی

خہ لفتشم صدرالدین مخدوم کسمنہ قاتارلیق

لوچ توورت تہ بیر کتش دین ئیبار ۷ت

ئوندین کین چاکیوب - بولاردی ئوز تہ ۷ ہ سیدبلکی

تانالمش چار وائہ تر ۷ تکہ تہ قسیم قیلدور

۷ ہ شو - ئہ تر ۷ تگہ یوتکہ پ شوکا ئورونلاشش

تورولودور

بوئہ تر ۷ تشلی ئا سا سلیق ئہ مگہ کی ینلا

بیرتہ ریدین یہ رکنگہ بیتتش ینا بیرتہ ر ۷ دین

ئوزلا شکہ ن یہ رلارگہ تر یلغو قیلش

بیلان مہ ھسولات نی ئا شورو تش

ئیکرن و ۷ چاروا ماللارنی بیقتش ئیشش

لىرىمو يار ئىككەن بۇئە تىرە تىكە ئۇرۇنلار ىشقان
دىن كىن ئۇ چىمن تېرە رەڭگى پىل دەك
شۇئە تىرە تىدە بىلەن ئىشلىدۇ ۋە ك

بۇ مەزگىلدە خلقنشم نىڭ چىش ئاغرىقى
كىسىلى قانداق؟ پات پات قوزغولوپ
بىك بىئارام قىلدى
دوختور دارولىرىنى يەپ تۇردى لېكىن
ھىچ پايدىسى بولمىدى

داغلاش بىلەن چىش ئاغرىقىنى داۋالاش
نىڭ ئۇسۇلى بارلىقىنى ئاڭلىغان ئىدىم
شۇڭا قانداق قىلدۇق؟ تومۇر مىخنى قىزىتىپ
ئاغرىغان چىشنى داغلىدۇق؟ بوينىڭ

هو يشتكى الى الله

خەلقى مەنپەئەتى كۆرۈلدى

إذا ما علا المرء رام العلى
ويقنع بالدون من كان دونا

١٤٠ ئىككى يىلدىن كېيىن صدرددىن مخدوم نى جاروا
بېقىشقا بەلگۈلىدى

مىس سېرىنجى جوشىدوى گە تاجىر ئىشپ يوتكسو تىشتى

محمدعلى خلفتم نى شۇ جاروا ئەتىرە تدە قالدوروپ
ئەرپ قالدى

ئەخمسنەن 3-4 يىل دە كۆز قونغۇر تىرىشش
دە بېقىش، دە كۆكتات ئۆت ياش لار نى
تېرىپ تېكىش بە روسچە قېلىشى ئىشلىرىغا
تاجىرلىشلدى دە شۇ ئىشلار گە مەسئۇل بولدى

بو ئششتا كوپونچه يالغوز - يالى سبرەر ئيلكلى

خه نسو جيناپه تيجي بيلاه ربيلله ئشله يدو

هەر سويوملوك هەم قدر ئيلكه تارامي جان

قەيەرگە كەتسەڭ قەيەرگە قاچساڭ كوررومسەڭ هيچ ماكان

شونچه تيزدە شونچه قىدراپ تاپالمىدۇق هيچ قاچان

شۇنچه شېرىن شۇنچه يېقىملىق شۇنچه تاتلىق ئىچى تارام

خەلقىم ئىشقىم كۆلىمى مۇشەققەت لارنى ئېچىنىشلىق

كىمچە لارنى قوپ قارانغۇ دەھشەت تىلەك قاراتۇن

لارنى باشتىن ئۆتكۈزۈۋدۇر

مانا موشومه زگنل کسمنه سبرنجا جوگُند وکا

دړ ئنگکی ئه ترهٹ ئار یلعج ئه خمسنه س

3- 4 کیلو مستر گیلدور سبر بدړ خلفتم

مسن یو ځلاپ سبرنجا جوگُندوی ئه کیلب

مدن بیلان کورو شوپ موگُند سشپ چار وا

ئه تړشگه قاییٹپ کستدور

سبر بدړ کسمنه چار وا ئه تړ تگه کیلب

خه لفتم بیلان کورو شوپ موگُند سشپ

قاییتپ کسته تتم

محمد علی خلقتیم نه خمسه ئالتوندین قسمت

وه بیسده
بیبا ها و بیللتق هایاتی نی تور ماته وه

وه و بیللتق هایاتینی یگی هایات بیدا اشدا

ئوتکوزودو

خلقتیم سدک تورنی وه نه مگه که مدیانی

سبرتای یول مکتب موکنت نه حقیقتلی

بولماید نخان غارا جانگال بنادمیزات

دین خالی جول بیابان، بیابان

قوملوق یلی قارا کتغو دو وه لکر

نه کلیمکان، ئوت تونسز جوللار

توقلدغ دو وه لکر، ئنگیز دو شلدار

DATE / /

بہ دھہ سبہ ٹ تو رعمار ٹقار اٹگغو وار اٹگلار

ئیچ باغریگر دی قاییاپ جقّان تالہ یعنا لار

روھی ھایا تگدس ٹوروپ جقّان تاھو

ہٹ ریاد لار، غرم غوسسہ دکی جقّان

ییغ زار ٹقاخشاشلار، ٹوکا ٹو یہ ٹو یہ لہ ڈ

باسدو۔ گاھی خودسی یوقتدور

دھری سو یوملوکر قہ دریلکر ٹارامی چار

قہ یہ رگر کہ ٹشٹک قہ میہ رگہ قاجیشٹک کورہ کمدیکر ھنچ مکاہ

شونجر شر دست شونجر قد راب تا با ٹمدو ھچ قاچان

ٹمانجر شرن ٹمانجر یقیملق ٹمانجر تاتلق ئی ٹمار ام

مۇھەممەت ئېلى خەلپىتىمگە:

كەتتى

(مۇخەممەس)

قىلىپ دىللارنى كۆپ مەھزۇن، قەدىرلىك خەلپىتىم كەتتى.
ئۆگەتمەكنى نىشان قىلغان، پىداكار ھەزرىتىم كەتتى.
كاتاگدا ھارۋا سۆرەشكە چىداملىق ئىچ ئېتىم كەتتى.
مائارىپ ھۆلىنى تۆتقان مادارىم قۇربىتىم كەتتى،
ساداقەتنى شۇ ئارقىلغان جاپالىق خىزىرىم كەتتى.

يۇرۇتتى مىگلىغان دىلنى، مائارىپ مەشئىلى بولدى،
بىلىم ئەھلىنى تەييارلاش مۇرادى مەھسۇلى بولدى،
زامانىمۇ ئاگار تاركەلدى.جۇدۇنلۇق مەزگىلى بولدى،
تىكەنلىك بولسىمۇ قەتئىي مىگىش جان ۋە دىلى بولدى،
بۈيۈك مەخسەتكە يەتمەكتە غۇرۇرۇم غەيرىتىم كەتتى،

ئىلىمگە قەلبىمدە ھەردەم، مۇھەببەت ئوردى تاشتى،
ئۈزۈن ئىزدەندى ھارماسدىن،داۋاندىن ئاخىرى ئاشتى،
بۈيۈك ئارمانىغا دوستىلار،قەدىناس ئەھلى ماسلاشتى،
شۇگا سانسىزلىغان تالىپ دىلىدا ئىلمى ئورناشتى،
مانا قايغۇ پۈتۈن يۇرتقا تىپىلماس جۇرئىتىم كەتتى،

نەسبە ئىزدىمەي ئەسلا،زىرائەت ياتىجارەتدىن،
نەزەرنى قايتۇرۇپ قەتئىي غەرەزلىك بەختى ئالمەتتىن،
دىلىم يىغلايدۇئەي دوستلا،شەرەپ ۋە شەۋكىتىم كەتتى،

زامانلار ھەپىسىدە ئۆتتى،گويا باھاردەك ياشلىغى،
قىينىدى ئەمگەك ۋە ئاجلىق ئەسلا يىتىشمەي ئاشلىغى.
پۈكۈلدى قامىتى قەددى،كەتتى يىگىتلىك شاتلىغى،
زۇلۇم دەرۋازىسى ئاچقاچ ئەينى زامانىنىك باشلىغى،
يۇرەگى زەردە گۆش لەختە پىغان ۋە ھەسرىتىم كەتتى.

پەزىلەت بابىدا كامىل تۇرۇپ ئەسلا كىرىلمەستىن،
زاماندىن شان شەرەپ. كەلسە ئاڭا قىلچە بىرىلمەستىن،
ئىزىدىن قوپمىدى ئەسلا ئىشى ھەم بىجىرىلمەستىن،
كىچىككە مېھرىۋان، چوڭغا تىگىشلىك ھۆرمىتىم كەتتى،

ئۆزىگە چوڭ تەلەپ قويغاچ نىشانغا ئالمىدى نامنى،
ھاياتى ئىش ئىزى جەزمەن كىشىگە ئەسلىتەر شامنى،
يۈرەكى سوقتى ئىرپان دەپ، تىگىدىن چىڭدىدى تامنى،
يىتەكلەشكە كۆڭۈل بۆلدى، ئىلىم يولىدىكى خامنى،
ئۈچۈق يۈز بەكمۇ مېھمان دوست، كۆڭۈللۈك سۆھبىتىم كەتتى،

قىيىندۇر بىز ئۈچۈن تاپماق بۈگۈنگىدەك ئىلمى رەھبەرنى،
ھاۋا بىرلە ھېساپلاشماس، ئىرادە روھى قەيسەرنى،
تاراتقان ئەلگە ھەردائىم ئىلىمدىن مىشكى ئەنبەرنى،
ئاجايىپ تۆھپىكار بولغان تۈرۈپ تۈرمۈشتا كەمتەرنى،
رىزا ھەق يولىدا ھارماس سەممىي ئۆلپىتىم كەتتى.

ۋاپاتى بى تۈيۈق بولغاچ، ئېغىر چۆمدۈق مۈسىبەتكە،
ئەكەلدى بۇ خەۋەر ماتەم، مۇسۇلمانغا شەرىئەتكە،
ھايالسىز ھەممەتەن بەردۈك يوللۇقتا ھەققەتكە،
ئېرىشتۇق ئاخىرى ئۇرتاق سەبىرگە ۋە نەسىيەتكە،
ئىلىمنىڭ رولچىسى كەتتى، دەلىلىم ـ ھۆججىتىم كەتتى.